

**DOSSIER
DIDÀCTIC
DESNUTRICIÓ
2023-24**

**Save the
Children**

En aquest dossier del curs 2023/24 volem apropar-vos a situacions molt particulars relacionades amb la desnutrició, perquè vivim la pitjor crisi de fam en dècades, una autèntica emergència que hem de frenar entre tots i totes.

No hi ha vacuna per la fam, però si actuem ara, té solució.

A més d'aquest dossier, teniu vídeos explicatius de molts conceptes que apareixen aquí, així com també activitats didàctiques per etapes i en diferents llengües, que us ajudaran a aprofundir sobre aquesta realitat a l'aula.

Edició:

Marisol Paniagua, Sara Adrián
i Alberto Fernández

Art i maquetació:

Germán Gullón

PRESENTACIÓ

Benvinguts i benvingudes un curs més a les nostres activitats solidàries. Cada any hi ha més centres que us hi uniu, el que comporta que milers d'alumnes coneguin de més aprop les realitats que viuen nens i nenes en situacions de vulnerabilitat i es converteixin en l'altaveu d'aquestes realitats.

La situació de desnutrició en la infància ha empitjorat exponencialment els últims anys, principalment degut a tres causes: **el canvi climàtic, els conflictes i les conseqüències de la pandèmia de la COVID-19.** Tot i que molts països es troben en risc greu, volem parlar-vos de tres en concret: Afganistan, Níger i Somàlia, i després veurem què fa Save the Children en aquestes zones.

La situació a Afganistan ha empitjorat els últims anys, sobretot per a dones, nenes i adolescents. Els conflictes successius han fet que milers de persones s'hagin desplaçat de les seves llars buscant refugi, el que suposa una limitació de l'accés a aliments i a l'aigua potable.

Durant dècades, el Sahel, format per Níger, Burkina Faso i Mali, s'ha vist afectat per la inseguretats alimentària; el canvi climàtic ha afectat encara més la disponibilitat i l'accessibilitat dels aliments. Durant els darrers anys, la creixent inseguretats i la violència han intensificat aquesta crisi, interrompent les activitats de mercat, agrícoles i pastorals i provocant desplaçaments i competència per la terra i els recursos. Fins i tot, abans de la COVID-19, la situació de la seguretats alimentària al Sahel era extremadament preocupant.

Somàlia forma part de l'anomenada Banya d'Àfrica, una de les zones del planeta més castigades, i que s'enfronta a una amenaça sense precedents per la seguretats alimentària, degut a l'impacte combinat de les crisis climàtiques (sequeres i inundacions), les llagostes del desert, la inestabilitat política, els conflictes i la inseguretats, la inestabilitat econòmica i la pandèmia de COVID-19. Tot això quan les comunitats encara segueixen recuperant-se de sequeres severes anteriors, que van erosionar els ingressos de les llars degut a la pèrdua generalitzada de bestiar i a la falta de cultius.

Aquesta breu aproximació a la situació de diferents llocs del planeta, llocs molt vulnerables, ens ajuda a entendre perquè s'està retrocedint en els avenços que s'havien produït els últims anys contra la desnutrició.

**SI ET MOUS,
EL MÓN ES MOU**

LA LOTERIA DE LA VIDA

Estem tots d'acord que cap nen o nena hauria de passar gana. Tot i això, a moltes regions del món, com les que acabem de descriure, hi ha milions de famílies que han de prendre decisions molt difícils per aconseguir que els seus fills i filles sobrevisquin. Podríem dir que la primera causa de mort infantil al món és la pobresa, però les causes associades a la pobresa són molt variades i el seu impacte depèn del lloc de naixement.

El canvi climàtic provoca cada cop desastres naturals més importants, com sequeres, incendis i inundacions, que alteren el cicle de collites i afecten els països més vulnerables. Al mateix temps, això té conseqüències com la immigració, els conflictes i la pujada global dels preus.

Els conflictes armats amb víctimes civils augmenten. Si Rússia envaeix Ucraïna, això té com a conseqüència la falta de llavors i fertilitzants per a zones com la Banya d'Àfrica o el Sahel. Als nens i nenes d'aquestes regions no els mataran les bombes, però si que ho farà la gana, a conseqüència d'una guerra, i això és només un exemple. Afganistan, Síria, Iemen són llocs on néixer és tot un repte. El 60% de les persones que passen més fam viuen en zones de conflicte.

Aquests conflictes generen escassetat d'aliments i **una pujada de preus** que repercuteix a les famílies amb menys recursos, obligant-les a vendre els seus animals, gastar els seus estalvis, reduir el nombre d'àpats i treure els seus fills, i sobretot les seves filles, de l'escola. Això fa que el futur d'aquests milions de nens i nenes estigui amenaçat, que la pobresa es perpetui de generació en generació i que els propis països no puguin sortir d'un cercle de dependència.

Davant d'aquest context, organismes internacionals alerten d'una situació d'inseguretat alimentària que afecta a milions de persones, i sobretot a milions de nens i nenes. Després de dècades de progrés, veiem com en els darrers anys aquests avenços s'estan convertint en retrocessos: al 2019 hi havia 690 milions de persones desnodrides al món. Si no canviem la tendència, s'estima que al 2030 la xifra haurà augmentat en 840 milions.

Save the Children fa una crida a la comunitat internacional perquè abordi les causes profundes. Només posant fi als conflictes globals, abordant el canvi climàtic i construint comunitats més resilents, garantirem una disminució de la fam al món. Per aconseguir-ho, necessitem a la societat, veritable motor dels canvis profunds. Mentrestant, els recursos econòmics i les donacions ens ajudaran a aconseguir que nens i nenes sobrevisquin.

LA DESNUTRICIÓ VA MÉS ENLLÀ DE LA FAM

LA DESNUTRICIÓ: TIPUS I PAÏSOS ON MÉS ES PATEIX

Moltes vegades utilitzem el terme fam per fer referència a una situació de desnutrició, però la desnutrició va més enllà, és una malaltia provocada no tant sols per la ingesta insuficient d'aliments (en quantitat i qualitat), sinó que també per la falta d'una atenció adequada i de l'aparició de malalties infeccioses. Per tant, un nen amb desnutrició veu afectada la seva supervivència, però si sobreviu, també veu afectat el seu desenvolupament físic, cognitiu i intel·lectual.

Podem parlar de dos tipus de desnutrició: la crònica i la aguda, i per mesurar-les utilitzem l'alçada i el pes de la persona segons l'edat.

Desnutrició crònica

La desnutrició crònica es determina per la alçada baixa del nen o la nena per l'edat, i es dona quan la persona passa mesos i, fins i tot, anys menjant una dieta amb manca de nutrients, amb l'arròs com a únic aliment bàsic cada dia. La desnutrició crònica provoca un retard en el creixement, que afecta a la maduresa mental del nen o nena.

La desnutrició crònica afectava més en zones com Àsia o Amèrica Llatina, però actualment veiem com està augmentant en molts països d'Àfrica.

Desnutrició aguda

Considerem el pes baix per l'alçada segons l'edat, i es desenvolupa en poc temps pel fet de menjar molt poc durant setmanes. Sol acompanyar-se de malalties com la diarrea i el còlera, el que provoca complicacions mèdiques.

Per identificar la desnutrició aguda ràpidament treballem amb una polsera anomenada MUAC, que permet mesurar el diàmetre del braç i saber si hi ha desnutrició aguda greu o moderada. Funciona com un semàfor: quan està de color verd, estem bé; de color groc o taronja, estem regular i l'anomenem Desnutrició Aguda Moderada (Coneguda per les seves inicials en anglès: "MAM", i si està de color vermell, estem en Desnutrició Aguda Greu (per les seves inicials en anglès: "SAM"). En aquest cas hem d'actuar ràpidament.

APROFUNDIR EN LA DESNUTRICIÓ AGUDA GREU

Els efectes del SAM són l'atordiment (vista borrosa sense poder fixar-la), problemes per respirar, el cor batega de manera irregular i descompassada, els pensaments són lents i la ment no pot mantenir-se desperta, els músculs s'encongeixen, mentre que els òrgans vitals s'inflen... En resum, els cossos arriben al col·lapse físic i mental.

La desnutrició aguda està augmentant a tot el món i afecta un 70% de les nenes menors de 5 anys. Convé saber que al món, 181 milions de nens, nenes i persones adultes estan en risc.

Àsia i Àfrica són els continents més afectats amb un total de 45 milions de nens i nenes en risc de desnutrició. Si pensem que a Espanya hi viuen 47 milions de persones, el nombre de nens i nenes amb desnutrició és equivalent a la població espanyola. En concret, 14 milions de persones, el que equival a la població de la Comunitat de Madrid i Catalunya juntes, es troben en una situació de desnutrició aguda greu.

Però el que resulta més dur és que 1 de cada 5 menors de 5 anys no aconsegueix sobreviure a la desnutrició, i que als 15 països més afectats per la fam, un nen o nena cau en Desnutrició Aguda Greu cada minut.

Uns 9,6 milions de nens i nenes a Afganistan passen fam cada dia.

Al Iemen, amb un conflicte armat permanent, 11,3 milions de nens i nenes necessita desesperadament ajuda humanitària.

A la Banya d'Àfrica, aproximadament 23 milions de persones s'enfronten a una crisi alimentària i 5,7 milions de nens estan actualment desnodrits.

A Kènia, 3,5 milions de persones es troben en una situació de fam extrema.

LA CLAU DE LA SOLUCIÓ

Quan un nen o una nena arriba a l'hospital perquè el personal sanitari tracti la desnutrició aguda que pugui patir, podem identificar quines persones estan ajudant a que aquest nen sobrevisqui, i en quin punt és necessària l'ajuda: transport fins a l'hospital, tractament mèdic, estada hospitalària, etc. No obstant això, tant important és poder atendre el major nombre de casos, com prevenir-los.

Aquí és on Save the Children té un paper fonamental, i potser menys conegut, en relació amb la formació del personal especialitzat i la creació de xarxes comunitàries, que detectin casos de desnutrició en les seves primeres fases per evitar que es converteixin en casos més complicats de tractar.

Les mares, des de l'embaràs, haurien d'accedir a tots els nutrients necessaris que poden transmetre al seu nadó per evitar que neixi amb dèficit de tot allò que li garanteix un creixement adequat. Però la comunitat on viu aquesta mare també és important, i encara més en zones on l'accés ràpid a serveis sanitaris és més complicat.

Quan falten els coneixements sobre nutrició i higiene, poden sorgir molts problemes pels nens i nenes en el seu creixement i desenvolupament, ja que hi ha més probabilitat que estiguin malalts amb més freqüència. Per exemple, a Malawi, a través del programa *Scaling up Nutrition*, el personal format ensenya a través de lliçons i pràctiques la importància de la nutrició. En particular, es centra en el paper fonamental de la dieta durant l'embaràs, en la lactància materna i en les dietes apropiades segons l'edat dels nadons. També orienten sobre com cuinar i cultivar fruites i verdures, i sobre com criar el bestiar per menjar i vendre.

Save the Children forma a persones de la pròpia comunitat, que són els que millor coneixen el propi context, perquè puguin transmetre als seus veïns la importància de l'aigua neta per evitar malalties o quins són els aliments més nutritius per als més petits. D'aquesta manera, tothom pot beneficiar-se dels coneixements imprescindibles per evitar malalties i la desnutrició, i permet a la comunitat ser partícip del seu propi desenvolupament, implicant-se en qüestions vitals, com afavorir la supervivència de nens i nenes.

Acabem amb unes paraules de Memory, una jove mare de Malawi: "Les lliçons de lactància materna, higiene i desnutrició han marcat la diferència per la nostra salut i no hi ha retard en el creixement. El meu fill està creixent molt saludable, amb un pes normal. Personalment, sento que m'he beneficiat molt d'això i em sento molt empoderada."

**QUÈ FEM A SAVE
THE CHILDREN?**

NÚMEROS EN POSITIU

LA TASCA DE SAVE THE CHILDREN GRÀCIES A TU

La nostra feina no només es basa en l'atenció de nens, nenes i adolescents, sinó que també en les mares embarassades i lactants, perquè si la mare està sana i no pateix desnutrició, el nadó estarà més protegit i evitarem que neixi amb problemes de desnutrició. Hi ha un període de temps fonamental, '**la finestra dels mil dies**', que va des de la concepció fins que el nadó arriba als dos anys. Les accions que emprenem en aquests mil dies tenen una repercussió directa, orientades a reforçar el sistema immunitari i digestiu del nen, fent possible que pugui resistir malalties curables fàcilment i evitar les conseqüències de la desnutrició a curt i llarg termini.

Però les accions directes sobre els nens i nenes no és l'únic que fa Save the Children. Tots els nostres programes es sostenen sobre tres pilars fonamentals: **supervivència, protecció i educació**. Les nostres accions s'encaminen a aconseguir aquests objectius transversals.

Recolzament a centres de salut

Recolzem hospitals i ambulatoris perquè ofereixin un tractament adequat i disposin d'aliment terapèutic i medicaments.

Formació de professionals sanitaris

Formem a metges i infermeres perquè ells mateixos puguin transmetre a altres persones les seves habilitats i aprenentatges propis.

Informació sobre la desnutrició infantil

Informem a totes aquelles persones que cuiden a nens i nenes amb problemes de desnutrició sobre recursos, eines i capacitats.

Escoles i xarxes comunitàries

Treballem amb els governs per reforçar les xarxes comunitàries i les seves escoles, el lloc on se sol oferir l'únic àpat nutritiu diari als infants.

Aigua potable

Rehabilitem punts d'aigua potable i facilitem l'accés a aigua neta per millorar els hàbits d'higiene i evitar infeccions. Perquè sense aigua no hi ha vida.

Diners en efectiu

Proporcionem diners en efectiu a les famílies perquè comprin productes bàsics per garantir-los la higiene i una alimentació correcta.

Recursos contra els efectes del canvi climàtic

Aportem a les comunitats coneixements sobre pràctiques de cultiu resistent a la sequera, a més de pinso per al bestiar o llavors més resistents.

US ESPEREM A SAVETHECHILDREN.ES!

En aquest dossier volem donar visibilitat als efectes de la desnutrició pel desenvolupament infantil, quines són les zones més afectades, i què fa Save the Children per frenar les seves conseqüències destructives. Hem vist que actuar a curt termini és vital per salvar vides, però enfocar-nos en les causes profundes, ens ajuda a generar canvis significatius per a la infància. Gràcies a les persones que any rere any ens ajudeu, podem aconseguir-ho. Per completar la informació d'aquest dossier **us convidem a veure més recursos a la nostra web, i a seguir treballant amb l'alumnat un dels problemes més greus que pateix la infància: la desnutrició.**

Vídeos i activitats

Disposeu de **vídeos explicatius** curts que podeu visionar a classe per ajudar al vostre alumnat a entendre millor alguns termes, així com **activitats didàctiques** que donaran context a la vostra acció solidària.

Kilòmetres de Solidaritat
[savethechildren.es/actualidad/
propuestas-didacticas-para-el-aula](https://savethechildren.es/actualidad/propuestas-didacticas-para-el-aula)

Punt de llibre Solidari
[savethechildren.es/actualidad/
propuestas-didacticas-para-el-aula-marcapaginas](https://savethechildren.es/actualidad/propuestas-didacticas-para-el-aula-marcapaginas)

Accedeix a través d'aquest QR per veure
els vídeos que us hem preparat

Preguntes freqüents i número de compte

A la nostra web accedireu a **preguntes freqüents** sobre la nostra organització i les nostres activitats. Allà trobareu els **números de compte on podeu ingressar la vostra recaptació solidària**, us enviarem un rebut i un diploma d'agraïment per compartir-lo amb la vostra comunitat educativa.

Ja tinc la meva recaptació. I ara, què?
savethechildren.es/centros-educativos/recaudacion-coles

PER UNA MAREA ESCOLAR CONTRA LA DESNUTRICIÓ

A Save the Children defensem un alumnat protagonista de l'acció. Una infància que es mobilitza per canviar el món és una infància educada en valors d'empatia, sostenibilitat i solidaritat.

Convertiu-vos en l'altaveu de la infància més vulnerable i, entre tots i totes, arribarem a la meta abans que la fam.

Mobilitza't a: savethechildren.es/movilizacion-coles

**SI ET MOUS,
EL MÓN ES MOU**

Save the Children